

تازه‌های ایران شناسی

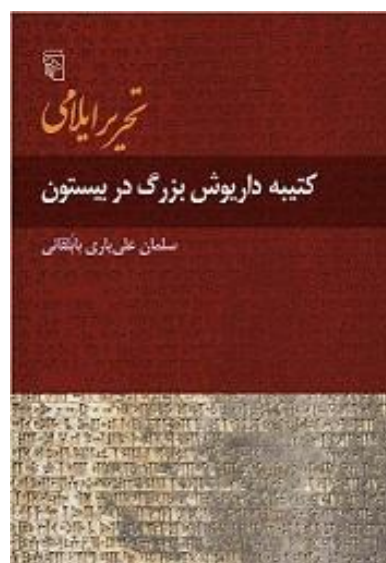
علی یاری با بُلْقانی، سلمان

۱۳۹۴ تحریر/ایلامی کتیبه داریوش بزرگ در بیستون، تهران: نشر مرکز.

به فرمان داریوش بزرگ بر پیکره‌ی کوه بیستون، سه کتیبه به زبان‌های فارسی باستان، عیلامی و بابلی و همچنین خرده‌کتیبه‌هایی نگاشته شده است که رویدادهای به تخت نشستن داریوش و حوادث سال‌های نخست حکومت او را شرح می‌دهند.

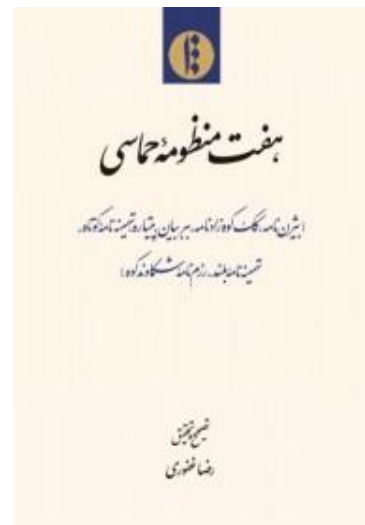
کتاب حاضر که در واقع رساله‌ی دکتری نگارنده بوده، علاوه بر ترجمه‌ی تحریر عیلامی کتیبه‌ی بیستون، دستور زبان عیلامی هخامنشی، حرف‌نویسی، مقابله با تحریرهای دیگر، یادداشت‌های تکمیلی و واژه‌نامه را شامل می‌شود. همچنین در آغاز، پیش‌گفتاری مشتمل بر پیشینه‌ی پژوهش، روش تحقیق، جغرافیا و نگاه/نقش‌برجسته‌های بیستون، محتوای کتیبه و مراحل ساخت یادمان بیستون،

ویژگی‌های تحریرهای آن و توضیحاتی درباره‌ی روش حرف‌نویسی و آوانویسی و ضبط نام‌های خاص آورده شده است. نگارنده، مطالب کتاب را به گونه‌ای تنظیم کرده است که به طور همزمان برای متخصصان و همینطور مخاطبان عام قابل استفاده باشد؛ او در این خصوص در بخش «سخنی با مخاطب» توضیح داده است. او برای ترجمه‌ی تحریر عیلامی بیستون، کتیبه را از روی متن اصلی، بازخوانی کرده و در عین حال، ترجمه‌های پیشین را نیز به دقت از نظر گذرانده و آن را با ترجمه‌ی خود دائماً مقایسه می‌کند. همچنین اختلاف این تحریر با دیگر تحریرها نیز بررسی شده است. در مجموع می‌توان گفت علی یاری با بُلْقانی توانسته است ترجمه‌ای روان و دقیق از متن ارائه کند.

غفوری، رضا

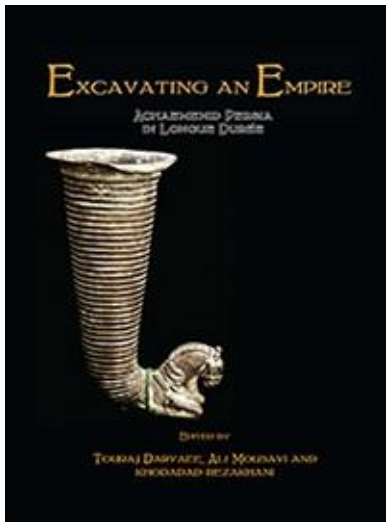
۱۳۹۴ هفت منظومه حماسی (بیژن‌نامه، کک کوه‌زادنامه، ببر بیان، پتیاره، تهمینه-نامه کوتاه، تهمینه‌نامه بلند، رزم‌نامه شکاوند کوه)، تهران: مرکز پژوهشی میراث مکتوب.

کتاب حاضر هفت منظومه‌ی کوتاه و بلند را که نامشان بر روی جلد آمده است، در بر دارد. هر یک از این منظومه‌ها، درون‌مایه‌ای حماسی دارد: بیژن‌نامه درباره‌ی رفتن بیژن به جنگ گرازان و گرفتار شدن در توران‌زمین است؛ کک کوه‌زادنامه، نبرد رستم با کک کوه‌زاد را روایت می‌کند؛ داستان ببر بیان درباره‌ی نبرد رستم با اژدهایی دریایی به نام ببر بیان است؛ عزیمت رستم و زال به هندوستان برای پیکار با اژدهایی به نام پتیاره، داستان منظومه‌ی سوم را تشکیل می‌دهد؛ تهمینه‌نامه‌ی کوتاه، شرح لشکرکشی تهمینه به سیستان در کین‌خواهی سهراب است؛ در تهمینه‌نامه‌ی بلند، تهمینه

سرانجام با رستم آشتی می‌کند و فرامرز به دنیا می‌آید؛ و سرانجام رفتن رستم به دژ شکاوند و بنیاد نهادن کابل، رزم‌نامه‌ی شکاوند کوه را شکل داده است.

رضا غفوری، به شیوه‌ی انتقادی، این منظومه‌ها را تصحیح کرده و پس از مقدمه‌ای مفصل درباره‌ی هر یک از این منظومه‌ها، متن آنها را به دست داده است. از ویژگی‌های مثبت این اثر، به دست دادن اطلاعات تکمیلی درباره‌ی وجه تسمیه نام‌های موجود در داستان، بررسی روند داستان، زمینه‌های اسطوره‌ای و بحث درباره‌ی زمان سرایش هر یک است. هر هفت منظومه، سبک حماسی دارند اما سراینده‌گان آنها مشخص نیست با این وجود مصحح کوشیده در حد امکان در این خصوص روشنگری کند.

Daryaei, Touraj & Ali Mousavi & Khodadad Rezakhani (eds.)

2014 *Excavating an Empire: Achaemenid Persia in Longue durée*, Costa Mesa California: Mazda Publisher.

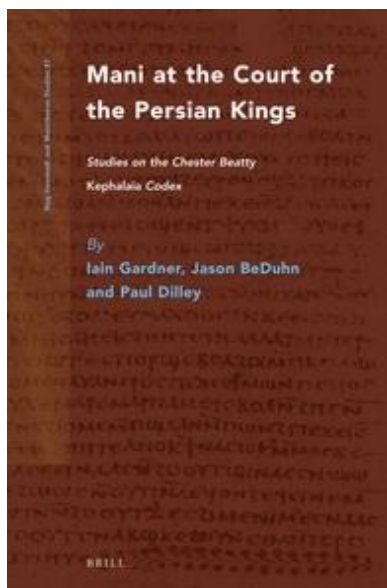
کتاب حاضر می‌کوشد ابعاد گوناگون تاریخ، باستان‌شناسی، فرهنگ و دین را در دوره‌ی هخامنشی در جایگاه یک امپراتوری باستان بررسی کند. با توجه به اهمیت مطالعه‌ی امپراتوری‌ها، در این زمینه، امپراتوری هخامنشی غالباً مورد بی‌توجهی بوده است؛ کتاب کاوش در یک امپراتوری می‌کوشد با ۱۴ مقاله که در چهار بخش قرار گرفته‌اند، در این خصوص روشنگری کند.

بخش تاریخ، شامل چهار مقاله است: در آغاز تورج دریایی و خداداد رضاخانی در بستر تاریخ دنیای باستان بررسی می‌کنند؛ کلاریس هرنشمیت نیز با توجه به متون

سلطنتی فارسی باستان، به برنامه‌ی داریوش بزرگ برای طراحی یک امپراتوری و به‌ویژه مفاهیمی که او در این زمینه در کتیبه‌هایش به کار برده، می‌پردازد؛ مارک یان اولبریخت، تداوم سنت‌های امپراتوری هخامنشی را در دوره‌ی اسکندر مقدونی بررسی می‌کند و سرانجام مت و اترز درباره‌ی تبار داریوش بزرگ گمانه‌زنی می‌کند. بخش دوم به باستان‌شناسی و فرهنگ مادی اختصاص دارد: کامیار عبدی و محمدتقی عطایی، دانسته‌ها و شواهد حضور پارسیان را پیش از تشکیل امپراتوری در نشان بررسی می‌کنند؛ مقاله‌ی پیرفرانچسکو کالیری نیز درباره‌ی میراث فرهنگی فارس در دوره‌ی سلوکی است؛ در ادامه چهار مقاله درباره‌ی سکه‌های هخامنشی، پاسارگاد و معماری کاخ‌های هخامنشی و معماری بناهای دهانه‌ی غلامان در سیستان آمده است. در بخش فرهنگ و دین، بروس لینکلن مقایسه‌هایی درباره‌ی برخی جنبه‌های نمادین در فرهنگ ایران و هند باستان صورت داده است و پس از آن، پانینو درباره‌ی امکان مقایسه مفاهیم مدارا و استبداد موجود در دوره‌ی باستان و دوره‌ی

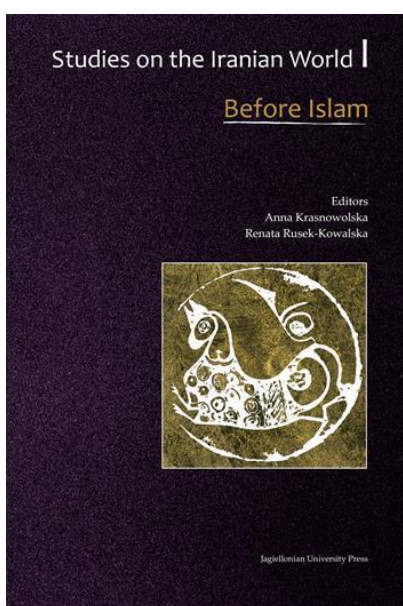

مدرن بحث کرده که به نوعی با بحث‌های مقاله‌ی بعد در خصوص درک هخامنشیان از خود با توجه به منابع داخلی و مقایسه‌ی آن با تصویر آنان در منابع بیرونی تکمیل می‌گردد. در بخش چهارم کتاب نیز تنها یک مقاله درباره‌ی تصویر ایران باستان در سینما به رشته‌ی تحریر در آمده است.

Gardner, Iain & Jason BeDuhn & Paul Dilley
2015 *Mani at the court of the Persian kings*, Leiden: Brill.

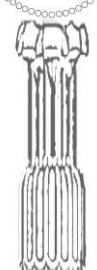
کتاب حاضر، شواهد حضور مانی در دربار ایران و گفتگوهای او با بزرگان دربار را بررسی می‌کند. کتاب سه بخش دارد و در مجموع شامل نه مقاله است که هر کدام توسط یکی از سه نویسنده نوشته شده‌اند که بر اساس پروژه‌ی مجموعه‌ی چستر بیٹی کفالایا قرار دارد. مقاله‌ی نخست کتاب نیز به معرفی مجموعه‌ی فوق‌الذکر می‌پردازد. بخش نخست کتاب با سه مقاله به مطالعه درباره‌ی کفالایا، کتابی منسوب به مانی که در آن شریعت مانوی تشریح شده، می‌پردازد. خرد مانی در دربار ساسانی با توجه به کفالایا، بررسی تشابهات نسخه‌ی قبطی و ایرانی این متن و ده فصل پایانی آن موضوع این سه مقاله هستند. فصل سوم در چهار مقاله به اطلاعات جدیدی می‌پردازد که مجموعه‌ی چستر بیٹی در اختیار می‌گذارد: ارتباط مانویت و دین زردشتی، حماسه‌ی ملی، آخرین روزهای زندگی مانی. فصل آخر نیز دو مقاله دارد و مانویت را در بستر تاریخ ادیان قرار می‌دهد.

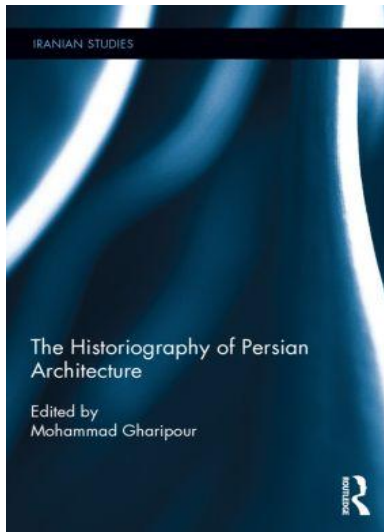

Krasnowolska, Anna & Renata Rusek-Kowalska (eds.)
2015 *Studies on the Iranian World I: Before Islam*, Krakow: Jagiellonian University Press.

مقالات این کتاب، گزیده‌ای از سخنرانی‌های هفتمین کنفرانس ایرانشناسی جامعه‌ی ایرانشناسی اروپا (ECIS7) است که به دوره‌ی پیش از اسلام اختصاص دارد. مقاله‌ها در پنج زمینه‌ی زبان‌شناسی، ادبیات، دین، تاریخ و باستان‌شناسی قرار دارند. پنج مقاله درباره‌ی دستور زبان فارسی باستان، اسم‌های ترکیبی در زبان‌های ایرانی میانه، نام‌جای‌های آلانی در غرب اروپا، متون بودایی به زبان سغدی و نکته‌ای درباره‌ی زبان فارسی میانه بخش زبان‌شناسی را تشکیل می‌دهند و در فصل مربوط به ادبیات، سه مقاله درباره‌ی ماتیکان هزار دادستان، تمثیل‌های مانوی در آسیای میانه و یادگار زیران آمده است. چند مقاله درباره‌ی جنبه‌های سرودشناسی در متون مانوی تورفان، ایزدبانو آناهیتا، آفرینش اورمزد مندرج در کتاب سوم دینکرد، ترجمه‌ی پهلوی یشت سوم نیز بخش دین را

تشکیل می‌دهند. در فصل مربوط به مقالات تاریخ، مقالاتی درباره‌ی بهرام چوبین، حوادث مربوط به تخت نشستن اردوان دوم اشکانی، واقع‌نگری در تاریخ ساسانی و هندو- ایرانیان در عصر برنز دارد. قسمت آخر به باستان‌شناسی اختصاص دارد که شامل پنج مقاله درباره‌ی احتمال وجود شهر نزدیک تخت جمشید، ارگ اربیل، زمینه‌ی جغرافیایی پیکولی، مهرهای جدید از نسا و سنگ‌نگاره‌های الیمایی است.

Gharipour, Mohammad (ed.)

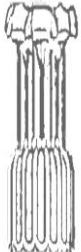
2015 *The Historiography of Persian Architecture*, New York, NY: Routledge.

بررسی تاریخ هنر و معماری ایران نیازمند بررسی دقیق‌تر در طیف متنوعی از منابع وقایع‌نگاری، تاریخی، سفرنامه و بررسی‌های باستان‌شناختی است. کتاب حاضر، جنبه‌های سیاسی، فکری و فرهنگی را که در سده‌ی بیستم میلادی بر بررسی موضوع تاریخ معماری ایران تأثیر گذاشته‌اند، بررسی می‌کند. این کتاب نه تنها جنبه‌های مختلف معماری ایران را نشان می‌دهد بلکه به مفاهیم متغیر در این باره نیز توجه دارد.

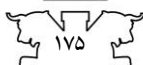
کتاب با مقدمه‌ی ویراستار آغاز می‌گردد که درباره‌ی روند متغیر معماری ایرانی است. مقاله‌ی دوم درباره‌ی رابطه‌ی مناطق شهری و حومه با توجه به پروازهای اریخ اشمیت بر روی شهرهای باستانی ایران است. مقاله‌ی سوم درباره‌ی تأثیر ژئومتری در روند این مطالعات است. مقاله‌ی بعدی درباره‌ی نقش آرتور پوپ در معماری ایران در دهه‌ی ۱۹۳۰ میلادی است که با مقاله‌ی بعدی تکمیل می‌شود که روند مطالعات را در فاصله‌ی سال‌های ۱۹۴۵-۱۹۹۵ بررسی می‌کند. مقاله‌ی ششم درباره‌ی نقش دونالد ویلبر در بررسی معماری ایلخانی است و مقاله‌ی پایانی نیز درباره‌ی شاهستان در معماری ایران معاصر است.

یزدان صفایی

دانشگاه تهران

مجله کلد و کاو، شماره هشتم، سال پنجم، پاییز و زمستان ۱۳۹۲

۱۷۵